

El repte d'escoltar un infant en un servei de mediació familiar

La mediació amb l'infant en un procés de família ha de garantir la recollida de la seva opinió per arribar a acords preservant els interessos de les diferents parts

TEXT: Núria Cortada Calcena, advocada i mediatora / FOTO: Heriberto Herrera

L'article 7 de la Llei de drets i oportunitats de la infància estableix el dret a ésser escoltat dels nens i adolescents d'acord amb les seves capacitats. Tanmateix, les lleis processals civils estableixen com norma que el Jutge garantirà que siguin escoltats en condicions idònies per salvaguardar els seus interessos i prenen excepcionalment l'auxili d'especialistes en cas que sigui necessari.

Si la llei reconeix al Jutge facultats per sol·licitar la intervenció d'especialistes i l'obligació de practicar una mediació en els processos de família està legalment establerta, sembla que és obligatori que s'escolti el menor dintre de la mediació, ja que això és una manera de donar compliment al mandat legal del dret de participació de l'infant en els assumptes que li afecten, i als jutges l'oportunitat de tenir un informe de primera mà sobre quines són les opinions i interessos dels infants en quant a membres de la família per establir millor quin és el superior interès de l'infant com bé jurídic a protegir.

El nen davant la mediació

En principi, el Magistrat espera que la recollida d'opinions de l'infant pels mediadors condueixi a acords entre els progenitors, però hem de preguntar-nos: Estan els mediadors familiars preparats per a utilitzar correctament l'opinió de l'infant en la mediació familiar? Per respondre aquesta pregunta el primer pas és determinar què

El mediador ha d'escoltar l'infant i transmetre la seva opinió de forma adequada

és allò que es pot mediar sense generar en el fill un conflicte de lleialtats.

Pot enquadrar-se aquesta nova forma de mediació dintre de la protecció jurídica del menor? Crec que sí, com totes aquelles actuacions que desenvolupen el dret dels infants a participar en aquells assumptes que els hi afecten.

Estan els pares conformes amb el fet que els fills participin en decisions que afecten a la seva dissolució com a parella? No tots els pares estan d'acord amb aquesta participació, la majoria vol sostreure al fill del dolor de la crisi familiar i no generar-li confusió. Malgrat això, i a les bones intencions dels progenitors, penso que escoltar els infants és una forma de comptar amb ells, de facilitar-ls-hi la trans-

missió de les seves preocupacions. En definitiva, els pares no tenen que viure el diàleg amb els fills com una devaluació de la seva parentalitat, sinó com una eina tranquil·litzadora.

Quin objectiu té fer participar l'infant en la mediació?

Ja hem esmentat que el principi jurídic que sustenta la proposta és el dret de participació de l'infant en els assumptes que li afecten. L'objectiu més immediat és un apropament particular a l'infant per aconseguir sostreure'l al conflicte.

Puntualitzacions a considerar

► La participació del menor a la mediació no ha de ser entesa ni confosa amb la

prova d'exploració del menor. Les finalitats són diferents, el caràcter processal també i aquesta només pot ser practicada pel Jutge i no té el caràcter de voluntarietat.

▶ Cal diferenciar el mediador de l'expert judicial, que és un especialista (metge, pedagog, assistent social, etc.) encarregat de donar al Jutge un judici tècnic que li ajudi a aclarir el fons de l'assumpte.

▶ Cal diferenciar el mediador dels advocats de les parts, que tenen com a funció principal la defensa dels seus clients, que obliga en moltes ocasions a no cedir davant dels interessos contraris, el que condueix a la persistència de les situacions contencioses.

▶ Un mediador no és tampoc el ministeri fiscal que porta la defensa dels interessos del menor i que, representant-lo, no pot assumir les característiques de voluntarietat i confidencialitat que té un mediador.

▶ El mediador, a diferència de tots els anteriors, no prendrà partit per cap de les parts, treballarà en la més estricta confidencialitat i el seu objectiu és arribar a acords preservant els interessos de tots, sense jutjar a ningú i ajudant al menor a expressar-se i assistint-lo si té dificultats d'expressió.

La mediació, també, obre camins de comunicació entre pares i fills, camins de present i de futur.

Referències conceptuals del mediador

Per a exercir la seva funció, el mediador necessita una formació prèvia que li acrediti com especialista en aproximació sistèmica. Ha d'assumir en el seu treball:

- ▶ la noció d'equitat.
- ▶ la capacitat dels pares a assumir les conseqüències de la seva separació.

▶ la restauració de l'autoestima de les parts.

▶ la creació d'un espai de comunicació.

▶ el reposicionament de cadascú dels membres destinat a augmentar la *parentalització*.

▶ la mutualització de competències.

Requeriments deontològics

Els principis que han de regir l'actuació de la mediació són la imparcialitat, la neutralitat i la confidencialitat.

Un dispositiu per l'escolta de l'infant

Per dispositiu entenem l'articulació de la intervenció del mediador en dos seqüències: per una part escoltar al nen i per l'altra la transmissió del que diu.

De manera general el mediador instaura un espai de comunicació i negociació que tendeix a alliberar l'infant de la pressió psicològica que exerceixen els seus pares. L'infant pot estar sol (eventualment amb la presència del seu advocat), amb els seus pares o amb els seus germans i germanes. Això facilita la conversació.

Tot això li permet traspasar-li al mediador la seva percepció del conflicte, les seves necessitats i les seves postures.

És important analitzar el consentiment de l'infant i la seva col·laboració, per això es imprescindible assegurar-nos de la seva voluntarietat. El mediador vol ajudar els infants en tot el que pugui i, per tant, evitar qualsevol perjudici que pogués derivar-se, no només de la situació familiar, sinó del fet mateix de la mediació.

Escoltar l'infant

Per escoltar adequadament la paraula del nen o la nena cal tenir en compte

una sèrie de consideracions importants:

▶ Una vegada recollida la paraula de l'infant, cal assegurar que els pares la tenen en compte. Cal entendre que és necessari un temps mínim per afavorir la integració del que s'ha dit per cada un d'ells i per elaborar psicològicament els canvis desitjables.

▶ També es tracta de que siguin els pares qui dirigeixin el conflicte dintre de la dinàmica familiar.

▶ Suposem que els pares un cop escoltat el nen mantenen les seves posicions originàries, això deu ser transmès al Jutge (però sense cap interpretació por part del mediador).

▶ De la seva banda, el Jutge ha d'escoltar aquest informe per a comprendre la situació familiar i arbitrar una solució en interès del menor.

▶ És necessari atrevir-se a trobar un nou procediment que respongui de manera renovadora als desitjos dels infants que no saben com desenvolupar-se entre el conflicte de lleialtats que acostumen a generar els pares. Haurà de ser un procés que els hi doni confiança i que d'alguna manera els hi garanteixi que no hi haurà conseqüències greus a la relació paterno-filial.

Conclusions

El diàleg parental és la clau del benestar de las parelles, però la mediació no és la recepta miracle que en tots els casos obté l'acord desitjat. Es tracta simplement d'auxiliar a la justícia, i defensar els interessos de l'infant. No és una utopia, és una realitat, un instrument privilegiat que permet a les parts responsabilitzar-se. És un vector d'una justícia més humana, més pragmàtica, més propra als humans, en definitiva més a prop dels infants. ☺☺